

การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 11 : ประโยชน์ส่วนรวม The Application of the 11th Royal Working Principle : Public Benefit

ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์
Chairoj Nopchalerroj
มูลนิธินพเฉลิมโรจน์
Nopchalerroj Foundation
Email : win@chairoj.net

Received: December 3, 2024; Revised: December 25, 2024; Accepted: December 26, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้ หลักการทรงงานข้อที่ 11: ประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักการทรงงาน 23 ข้อของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร การศึกษานี้มุ่งเน้นการตรวจสอบเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักการทรงงานดังกล่าว รวมถึงแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มา วิเคราะห์เชิงลึกเพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับวิธีการและแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 11 ซึ่งให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม ผลการวิเคราะห์ พบว่า การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 11 สะท้อนถึงแนวทางการปฏิบัติที่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว การนำหลักการนี้ไปปรับใช้ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลอย่างมีส่วนร่วม อีกทั้งยังเน้นความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อสร้างความยั่งยืนในระยะยาว หลักการดังกล่าวจึงเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ ในหลากหลายบริบท ตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศ โดยส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีและความ รับผิดชอบร่วมกันในสังคม องค์ความรู้ใหม่ในครั้งนี้อาจเป็นโมเดล “SAC Principles Model” ซึ่งประกอบด้วย Sustainability (ความยั่งยืน), Accountability (ความรับผิดชอบ) และ Collaboration (ความร่วมมือ) เป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานหรือโครงการต่าง ๆ ที่เน้น “ประโยชน์ส่วนรวม” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การประยุกต์ใช้, หลักการทรงงานข้อที่ 11, ประโยชน์ส่วนรวม

Abstract

This academic article aimed to study and analyze the application of the 11th principle of the royal guidelines: "Public Benefit," one of the 23 principles established by His Majesty King Bhumibol Adulyadej The Great. The study focused on examining documents and information related to this principle, as well as theories of participation. The collected data were analyzed in depth to explore methods and approaches for applying the 11th principle, which emphasizes the importance of public benefit.

The analysis revealed that applying the 11th principle reflects practices prioritizing collective interests over individual benefits. The implementation of this principle contributes to balancing economic, social, and environmental development, while promoting participatory good governance. It also highlights the necessity of collaboration among all sectors of society to achieve long-term sustainability.

This principle serves as a key framework that can be adapted to various contexts, from community to national levels, fostering unity and shared responsibility within society. The new knowledge derived from this study is the "SAC Principles Model" model, which comprises Sustainability, Accountability, and Collaboration. This model provides a vital approach for implementing projects or initiatives that effectively emphasize public benefit.

Keywords : Application, the 11th royal working principle, Public Benefit

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่มี พระปรีชาสามารถในการบริหารราชการแผ่นดิน พระองค์ท่านทรงมีภาวะผู้นำที่เลิศล้ำ ทรงแก้ไขปัญหา ความทุกข์ยาก ความเดือดร้อนของพสกนิกรชาวไทย เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาเศรษฐกิจทั้งในระดับรากหญ้า และในระดับประเทศ เป็นต้น พระองค์ได้ทรงนำหลักวิชาการหลายศาสตร์ผนวกกับทรงเรียนรู้จากประสบการณ์ หากกล่าวถึงในแง่ของนักบริหารจัดการ พระองค์ทรงเป็นนักบริหารจัดการและทรงเป็นนักพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวมของพสกนิกรชาวไทย (ชัชญาณุช โมราศิลป์ และทักษญา สง่าโยธิน, 2559)

จุดเริ่มต้นของหลักการทรงงานข้อ “ประโยชน์ส่วนรวม” นี้ มีพื้นฐานที่ชัดเจนจากพระปฐมบรมราชโองการ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม” ซึ่งสะท้อนพระราชปณิธานที่มุ่งเน้นการครองแผ่นดินด้วยความยุติธรรม (ธรรม) เพื่อสร้างความสุขให้แก่ประชาชนในฐานะเป้าหมาย

สูงสุด ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า พระราชปณิธานในการ “ครองแผ่นดินโดยธรรม” เป็นรากฐานสำคัญที่เชื่อมโยงกับการทรงทศพิธราชธรรมอย่างมั่นคง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ในการนี้ พระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติ ทั้งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ได้มุ่งเน้นให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนสำหรับประชาชนและประเทศชาติ การปฏิบัติพระราชกรณียกิจและการพระราชทานพระราชดำริในการพัฒนาและช่วยเหลือพสกนิกรในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงระลึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งที่ตรัสไว้ ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปี พ.ศ. 2514 ความว่า “...ใครต่อใครบอกว่า ขอให้เสียสละส่วนตัวเพื่อส่วนรวม อันนี้ฟังจนเบื่อ อาจรำคาญด้วยซ้ำว่า ใครต่อใครมาก็บอกว่าขอให้คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม อาจมานึกในใจว่า ให้ๆ อยู่เรื่อยแล้วส่วนตัวจะได้อะไร ขอให้คิดว่าคนที่ให้เป็นเพื่อส่วนรวมนั้น มิได้ให้ส่วนรวมแต่อย่างเดียว เป็นการให้เพื่อตัวเองสามารถที่จะมีส่วนรวมที่จะอาศัยได้...” (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2559) พระราชดำรัสดังกล่าวนี้สะท้อนถึงมุมมองหรือแนวคิดเรื่องการเสียสละเพื่อส่วนรวมไว้อย่างชัดเจน โดยทรงเน้นให้เห็นว่า “การเสียสละเพื่อส่วนรวมไม่ใช่การสูญเสีย” กล่าวคือ พระองค์ทรงชี้ให้เห็นว่า การให้แก่ส่วนรวมไม่ใช่การสูญเสีย แต่เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับส่วนรวมที่ทุกคนพึงพาอาศัย สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ “ส่วนรวมคือรากฐานของส่วนตัว” หมายความว่า การช่วยเหลือส่วนรวมในท้ายที่สุดกลับเป็นประโยชน์ต่อผู้ให้เอง เพราะความมั่นคงและความสงบสุขของส่วนรวมส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของทุกคน

หลักการทรงงานข้อที่ 11 : ประโยชน์ส่วนรวม เป็นแนวคิดที่มีรากฐานลึกซึ้งจากพระราชปณิธานในการทรงงานของรัชกาลที่ 9 ซึ่งมุ่งเน้นให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการเสียสละเพื่อส่วนรวมในฐานะรากฐานของความมั่นคงและความสุขส่วนตน การนำหลักการนี้มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงานจะช่วยสร้างความสมดุลในสังคม ส่งเสริมความสามัคคี และผลักดันให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และประเทศชาติ นอกจากนี้ การเน้นการปฏิบัติร่วมกันยังสามารถกระทำได้ผ่านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับประโยชน์ส่วนรวม และการสร้างกลไกที่เอื้อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมจิตอาสาในองค์กร การพัฒนาชุมชนร่วมกัน หรือการตั้งโครงการที่เปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในระดับสังคม การมีส่วนร่วมเหล่านี้จะช่วยกระตุ้นจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมและสร้างผลกระทบเชิงบวกที่ยั่งยืน”

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 11: ประโยชน์ส่วนรวม เพราะเล็งเห็นว่าเป็นแนวคิดที่สำคัญและเป็นรากฐานของการสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนในสังคม การเสียสละเพื่อส่วนรวมช่วยให้เกิดความสมดุลในสังคมและลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดจากการยึดมั่นในผลประโยชน์ส่วนตน การศึกษาหลักการนี้จะช่วยให้เข้าใจวิธีการสร้างสังคมที่สามัคคีและมีความร่วมมือกัน โดยเฉพาะในยุคที่โลกเต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและความซับซ้อน การแสวงหาประโยชน์ส่วนตนที่มากเกินไปก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ความเหลื่อมล้ำ ความขัดแย้ง และปัญหาสิ่งแวดล้อม การศึกษาหลักการ “ประโยชน์ส่วนรวม” ช่วยให้เราสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างแนวทางแก้ไขปัญหาลำดับนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและ

ส่วนรวม นอกจากนี้ หลักการ “ประโยชน์ส่วนรวม” สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs) ของสหประชาชาติ การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักการนี้จะช่วยสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่ยั่งยืน การศึกษาหลักการนี้ช่วยให้เข้าใจแนวทางการบริหารงานและการพัฒนาที่เน้นประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในองค์กร หน่วยงาน เพื่อส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลอย่างมีส่วนร่วม (พจนานุกรม, 2567) และปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิเคราะห์แนวคิดและตีความเชิงปรัชญา

“ประโยชน์ส่วนรวม” เป็นหลักการที่สะท้อนคุณค่าทางจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างลึกซึ้ง มันเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้บุคคลตระหนักถึงความสำคัญของการดำรงชีวิตที่ไม่เพียงคำนึงถึงประโยชน์ของตนเองเท่านั้น แต่ยังต้องมุ่งให้เกิดผลดีต่อสังคมโดยรวม หลักการนี้ถูกหล่อหลอมจากพระราชดำริและพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ทรงเน้นย้ำให้ประชาชนเสียสละและสร้างสรรค์เพื่อส่วนรวม

1. ประโยชน์ส่วนรวมกับจริยธรรมแห่งการเสียสละ

ในมิติของจริยศาสตร์ หลักการนี้เน้นถึง “การเสียสละ” ซึ่งเป็นคุณธรรมสำคัญที่ทำให้บุคคลละวางความเห็นแก่ตัว และมุ่งมั่นสร้างประโยชน์แก่สังคม แนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักพุทธปรัชญาที่มุ่งให้บุคคลละอัตตา หรือความยึดมั่นในตนเอง ผ่านการปฏิบัติหลักธรรมความเมตตาและกรุณาอันเป็นหัวใจสำคัญของพรหมวิหาร 4 ยกตัวอย่างเช่น ในชุมชนเล็ก ๆ เมื่อมีโครงการปรับปรุงถนน แต่ต้องการพื้นที่บางส่วนของบ้านเรือนใกล้เคียง เจ้าของบ้านที่เสียสละพื้นที่เล็กน้อยเพื่อให้ส่วนรวมสามารถใช้ถนนที่สะดวกและปลอดภัยขึ้น ถือเป็นการปฏิบัติตามหลัก “ประโยชน์ส่วนรวม” เป็นต้น นอกจากนี้ ประโยชน์ส่วนรวมยังสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาจริยะ “Eudaimonia” ของ อริสโตเติล (Aristotelian Ethics) อีกด้วย กล่าวคือ ความสุขที่สมบูรณ์ของสังคมเกิดจากการที่บุคคลและชุมชนร่วมกันสร้างความดีงามและคุณค่า นอกจากนี้ พฤติกรรมของมนุษย์จะต้องหยั่งรากลึกกลงไปในเรื่องของคุณธรรม และความเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมกับความสุข (Martinez and Richardson, 2008)

2. ความสมดุลระหว่างประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวม

ปรัชญาไม่ได้ปฏิเสธการดูแลตนเอง แต่เน้นให้บุคคลมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวม ความสุขของส่วนรวมไม่เพียงสร้างผลดีแก่สังคม แต่ยังสะท้อนกลับมาสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ตัวบุคคลด้วย ยกตัวอย่างเช่น ในองค์กรหนึ่ง มีพนักงานอาสาสมัครที่สละเวลาส่วนตัวเพื่อฝึกอบรมพนักงานใหม่ แม้ว่าจะเสียเวลาในงานของตน แต่ความรู้และทักษะที่พนักงานใหม่ได้รับกลับช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กร ซึ่งส่งผลดีต่อพนักงานอาสาสมัครในระยะยาว เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอริสโตเติลที่ว่า ชีวิตที่มีการจัดระเบียบเป็นอย่างดี คือ ชีวิตที่มุ่งไปสู่ความเป็นเลิศในการทำงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความสุข (Koven, 2015)

นอกจากนี้ ความสมดุลระหว่างประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวมต้องมาจากเจตนาที่ดีหรือการวางใจที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับคานท์ (Immanuel Kant) ที่ยืนยันว่า ไม่มีอะไรดีโดยไม่มีเจตนาดี (good will) สุขภาพ ความร่ำรวย การมีสติปัญญาจะเป็นสิ่งที่ดีที่เราเฝ้าฝันไว้ในทางที่ดี แต่เจตนาดีคือความดีที่ไม่ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์และเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น และด้วยเหตุนี้ เจตจำนงของตัวแสดง (agent's will) จึงได้รับความสนใจในฐานะที่เป็นจุดเน้นตั้งแต่เริ่มแรก โดยการเน้นไปที่เรื่องของแรงกระตุ้น (motives) และ ความตั้งใจ (intentions) แทนที่จะเน้นไปในตัวของการกระทำที่เกิดขึ้นจริง ๆ คำถามที่ตามมาคือแรงกระตุ้นหรือความตั้งใจแบบใดจึงจะทำให้เจตนาดีเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งคำตอบของคานท์ก็คือ แรงกระตุ้นเพียงประการเดียวของเจตนาดีก็คือการทำตามหน้าที่เพื่อประโยชน์ของตัวเองเท่านั้นเอง (MacIntyre, 1996)

3. ความยั่งยืนในเชิงสังคมและสิ่งแวดล้อม

หลักการนี้สะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเสียสละเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อส่วนรวม เป็นการลงทุนระยะยาวที่สร้างความยั่งยืนให้แก่สังคมทั้งหมด ยกตัวอย่างเช่น เกษตรกรที่เลือกปลูกพืชหมุนเวียนแทนการใช้สารเคมีหนัก แม้ต้นทุนจะสูงขึ้นในระยะสั้น แต่ส่งผลดีต่อดิน น้ำ และระบบนิเวศในระยะยาว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเองและชุมชน เป็นต้น

ในเชิงปรัชญาสัญญาประชาคม (Social Contract) มีนักปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่ 3 ท่าน คือ โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) จอห์น ล็อก (John Locke) และ ฌ็อง ฌากส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) ต้องการแก้ปัญหาสังคม (ณรงค์วรราช บุญมา, 2562) ได้ชี้ให้เห็นว่าความร่วมมือเพื่อส่วนรวมสะท้อนถึงข้อตกลงทางสังคมที่สมาชิกของสังคมยอมรับร่วมกันว่า การเสียสละส่วนตัวเพื่อส่วนรวมจะสร้างสังคมที่ทุกคนได้รับประโยชน์ ในเชิงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการนี้สอดคล้องกับแนวคิดของความพอประมาณและการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ที่ไม่มุ่งหวังผลประโยชน์เพียงชั่วคราว แต่คำนึงถึงผลกระทบระยะยาวต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (เมธา ทธิเมทาธิป และวิรัช ตาแก้ว, 2566)

4. การส่งเสริมความสามัคคีในสังคม

การปฏิบัติตามหลัก “ประโยชน์ส่วนรวม” ยังช่วยสร้างความสามัคคีในสังคม เพราะเมื่อทุกคนมองเห็นผลประโยชน์ร่วมกัน จะลดความขัดแย้งและเพิ่มความร่วมมือ ยกตัวอย่างเช่น โครงการพัฒนาชุมชนที่ทุกคนในหมู่บ้านร่วมกันออกแรงสร้างคลองส่งน้ำ แม้แต่ผู้ที่ไม่มีที่ดินอยู่ใกล้ก็ร่วมมือ เพราะเข้าใจว่าคลองนี้ช่วยให้ชุมชนมีน้ำใช้ทั้งปี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ตามทัศนะของปรัชญาหลังนวยุค ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในลักษณะการพูดคุยตกลงกันเพื่อพิจารณาตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อลดความขัดแย้งจากความจริงสัมพัทธ์ (relative) เพราะปรัชญาหลังนวยุคเห็นว่า “ลักษณะนิสัยเชิงจริยธรรม” (ethical character) ไม่ใช่สิ่งที่เป็นวัตถุวิสัยหรือเป็นความจริงแท้ในตัวเอง (objective) สิ่งต่าง ๆ ในโลกล้วนแต่เป็นสิ่งที่สัมพัทธ์ทั้งสิ้น (Martinez and Richardson, 2008) ดังนั้น ในเชิงปรัชญา การที่จะส่งเสริมความสามัคคีในสังคมให้เกิดขึ้นได้ คนในสังคมต้องลดความยึดมั่นถือมั่น มีความยืดหยุ่นและยอมรับการเปลี่ยนแปลง แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างอย่างสร้างสรรค์ ตกลงร่วมกันด้วยมิตรไมตรี โดยถือคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมายร่วมกัน (เมธา ทธิเมทาธิป, 2561) การส่งเสริมความสามัคคียังสามารถอาศัยหลัก

สารานุกรมธรรมซึ่งเป็นหลักธรรมที่เน้นความรักและความสามัคคีต่อกัน เช่น การมีเมตตาต่อกัน (เมตตากายกรรม) การพูดจาด้วยความจริงใจ (เมตตาวาจากรรม) และการมีจิตใจที่ปรารถนาดีต่อกัน (เมตตามโนกรรม) หลักธรรมนี้ช่วยให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติต่อกันอย่างเคารพและใส่ใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการลดความขัดแย้งและส่งเสริมความร่วมมืออย่างยั่งยืน ตัวอย่างเช่น ในโครงการพัฒนาชุมชน หากสมาชิกในหมู่บ้านมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และให้ความช่วยเหลือกัน ไม่ว่าจะเป็นการลงแรงหรือสนับสนุนทรัพยากร จะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและความสามัคคีในชุมชนได้เป็นอย่างดี

ประโยชน์ส่วนรวม คือ การระลึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ขอให้คิดว่าคนที่ให้เพื่อส่วนรวมนั้นมิได้ให้ส่วนรวมแต่อย่างใด เป็นการให้เพื่อตัวเองสามารถที่จะมีส่วนรวมที่จะอาศัยได้

มนุษย์ลงมือกระทำหรือไม่ลงมือกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดล้วนคิดแล้วว่าทำแล้วได้อะไร อะไรในที่นี้ก็คือความสุข แต่อะไรคือความสุขของมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่ปรัชญาได้เสนอไว้ เช่น ลัทธิฮิโดนิซึม (Hedonism) (ไพศาล เครือแสง, 2561) เสนอให้แสวงหาความสุขเฉพาะหน้า อะไรได้ชื่อว่าเป็นความสุข ให้กระทำไว้ก่อน ยิ่งความสุขทางกายยิ่งพยายามแสวงหาเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินแก่ตนเอง ลัทธิประโยชน์นิยม (utilitarianism) มีเบนธัม (Jeremy Bentham) เป็นแนวหน้าสอนให้คิดถึงปริมาณความสุข โดยไม่สนใจว่าเป็นความสุขใด คือไม่สนใจระดับคุณภาพของความสุขหรือแม้แต่ประเภทของความสุข ขอให้ได้ชื่อว่าเป็นความสุขย่อมต้องการสะสมให้มากเข้าไว้ถือว่าดี ให้ทุ่มเทความคิดไปเพื่อให้ได้ความสุขมาก ๆ โดยไม่สนใจหรือใส่ใจว่าการกอบโกย เอาไรต์เอาเปรียบนั้นจะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนเช่นไร โดยถือว่าความสุขส่วนตัวเป็นเครื่องค้ำประกันความสุขส่วนรวม หากส่วนตัวไม่มีความสุข ส่วนรวมย่อมไม่มีความสุข ดังนั้น การทำตามหลักประโยชน์นิยมของเจเรมี เบนธัม (Jeremy Bentham) จึงเป็นการแสวงหาประโยชน์เพื่อตนเองเป็นหลัก เบนธัม (Jeremy Bentham) เชื่อว่าเมื่อมนุษย์ได้รับประโยชน์ส่วนตนอย่างเต็มที่แล้ว ก็จะทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นภายหลัง อันนับได้ว่าเป็นผลพลอยได้จากการสนับสนุนเรื่องประโยชน์ของตนเอง จึงเป็นแนวคิดแบบอัตนิยม (egoism) (วิเศษ แสงกาญจนวนิช, 2567) ดังที่ เบนธัม (Jeremy Bentham, 2007) กล่าวว่า ประโยชน์ของชุมชนและบุคคล โดยได้กล่าวไว้ว่า “ไม่มีประโยชน์อะไรที่จะพูดถึงประโยชน์ของชุมชนโดยไม่เข้าใจว่าอะไรคือประโยชน์ของบุคคล และการกระทำใด ๆ ก็ตามที่ถือว่า จะเข้ากับหลักอรรถประโยชน์ได้ก็โดยที่การกระทำนั้นมีแนวโน้มที่จะเพิ่มความสุขของชุมชนมากกว่า มีแนวโน้มที่จะลดความสุขของชุมชนนั้น” (Bentham, 1984) ต่อมา มิลล์ ได้เสนอให้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก โดยยกหลักการคือ มหสุข (greatest happiness of the greatest number) นั่นคือ คิดว่าเรื่องใดที่ส่งผลเป็นมหสุขให้กระทำสิ่งนั้น หากส่วนรวมเกิดประโยชน์ เราย่อมได้รับส่วนของประโยชน์นั้นเช่นกัน เพราะเราเป็นส่วนหนึ่งของส่วนรวมนั้นอยู่แล้ว ดังนั้น การทำตามหลักประโยชน์นิยมของจอห์น สจวร์ต มิลล์ (John Stuart Mill) จึงเป็นการแสวงหาประโยชน์เพื่อส่วนรวมเป็นหลัก มิลล์ เชื่อว่า “เงื่อนไขสำคัญที่สังคมจะดำรงอยู่ได้ด้วยดี ก็คือ ผลประโยชน์ส่วนรวมจะต้องมาก่อนและได้รับการพิจารณาค่าของผลประโยชน์สมาชิกในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน” จึงเป็นแนวคิดแบบปรตนิยม (altruism) (วิเศษ แสงกาญจนวนิช, 2567) สอดคล้องกับคำกล่าวของมิลล์ (John Stuart Mill, 1951) กล่าวว่า “ลัทธิประโยชน์นิยมถือว่าความสุขเป็นสิ่งที่น่าพึงปรารถนาและเป็นสิ่งเดียวเท่านั้นที่น่าพึง

ปรารถนา ในฐานะเป็นจุดหมาย (The Ends) สิ่งอื่นทั้งหมดนั้นเป็นสิ่งที่น่าพึงปรารถนาในฐานะเป็นวิถี (means) ที่จะนำไปสู่จุดหมายเพียงเท่านั้น”

ปรัชญาปัจจุบันไม่ได้สนใจในแง่ประโยชน์ว่าได้หรือไม่ หากแต่สนใจในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่ว่ามนุษย์จะเริ่มจากคุณภาพชีวิตระดับใดก็สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ ปรัชญากระบวนการหลังทฤษฎีสายกลางชี้ให้เห็นพัฒนาไปข้างหน้าตามแต่ความคิดเห็นของแต่ละคนว่าพัฒนาไปในทางใดจึงจะดีที่สุด โดยให้ใช้ปัญญาและวิจรรณญาณเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจเลือกกลวิธีปฏิบัติด้วยความกล้าหาญ เมื่อพัฒนาแล้วก็มุ่งไปในทางสร้างสรรค์ เมื่อพบผลเชิงลบก็ต้องปรับตัว มีการร่วมมือกับคนอื่น เพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้ และนำไปสู่การแสวงหาระดับคุณภาพที่ดีขึ้นไปเรื่อย ๆ การพัฒนาต่าง ๆ จึงมุ่งให้เกิดการปฏิบัติให้เกิดความประพัตินด้านให้คุณ คือเกิดเป็นประโยชน์ มีความสำเร็จ มีความเจริญ จึงมีพลังแห่งการมุ่งไปข้างหน้าในทางที่จะสร้างสรรค์ การปรับตัว การร่วมมือและการแสวงหาสิ่งที่ดีกว่าไปเรื่อย ซึ่งย่อมพิจารณาความสุขต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมแต่ไม่เท่ากัน คือสามารถพิจารณาถึงคุณประโยชน์แท้ของความสุขต่าง ๆ ที่ได้รับ และเลือกที่จะมุ่งไปสู่ความสุขที่ดีกว่า โดยมนุษย์ย่อมมุ่งไปสู่ความสุขแท้ตามความเป็นจริง อันเป็นความเฉพาะของมนุษย์แต่ละคนนั่นเอง เมื่อตนเองมีความสุขแล้วก็พร้อมที่จะช่วยเหลือ แบ่งปัน ชี้แนะผู้อื่นให้ได้พบความสุขเช่นเดียวกัน

คนรวยและคนจนก็สามารถเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมได้ คนรวยรู้จักพอเพียง เมื่อเขารู้ว่าความพอประมาณเป็นอย่างไร มีเหตุมีผลเช่นไร และมีภูมิคุ้มกันที่จะทำการงาน ทำธุรกิจให้มั่นคงปลอดภัยได้ โดยไม่จำเป็นต้องมุ่งกำไรสูงสุด แต่ก็ระมัดระวังที่จะไม่เสี่ยงต่อการล้มเหลวทางธุรกิจได้ในขณะเดียวกัน เพราะเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรมเป็นสิ่งที่ประสานเสริมการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการที่ดีได้ คนรวยก็ไม่จำเป็นต้องแสวงหากำไรมาก แต่แสวงหากำไรพอดี ซึ่งก็ไม่เท่ากันกับกำไรน้อย หมายความว่าคนรวย นักธุรกิจย่อมทำงาน ลงทุนและแสวงหากำไรได้ในระดับกำไรพอประมาณ ดังนั้นกิจการย่อมดำเนินไปข้างหน้าได้ คุณภาพชีวิตที่เขาต้องการก็จะสอดคล้องไปกับการทำงานได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาตนเองและเป็นหลักยึดเหนี่ยวให้กับคนในครอบครัวและลูกน้องในที่ทำงานได้อย่างดี เขาย่อมได้ช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความสุขได้ด้วยสิ่งที่มีอยู่อย่างพอสมควร ไม่มากจนเกิน ไม่น้อยจนขาด นอกจากความพอประมาณและการแสวงหากำไรที่เหมาะสม หลักเมตตาธรรมยังมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้คนรวยสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีคุณค่า ด้วยการแบ่งปันและช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงใจ เมตตาธรรมส่งเสริมให้เกิดความปรารถนาดีต่อผู้อื่น การมองเห็นความเดือดร้อนของผู้ด้อยโอกาส และการลงมือช่วยเหลือในสิ่งที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนชุมชน การสร้างโอกาสในการทำงาน หรือการให้ความช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ลำบาก สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคม แต่ยังสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและความสุขร่วมกันทั้งในระดับบุคคลและสังคม คนรวยย่อมได้ความสุขบนความสุขของผู้อื่นได้โดยง่าย และย่อมมีความสุขแท้ได้นั่นเอง

สำหรับคนจน หากเขาคิดได้ว่าขาดส่วนใด เขาก็ต้องมุ่งทำสิ่งที่สร้างสรรค์ มีการปรับตัว มีการร่วมมือและมีการแสวงหาสิ่งที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของเขาดีขึ้นบนความพอเพียง มีการทำงานหรือกระทำการสิ่งอื่น ๆ เพิ่มเติมอย่างสร้างสรรค์เพื่อชดเชยส่วนที่ขาด ให้ขึ้นสู่ระดับพอ คือไม่ขาด และมุ่งพัฒนา

ไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีมากขึ้นก็รู้จักความพอประมาณ เก็บหอมรอมริบไว้เพื่อความมั่นคงของตนเองและครอบครัว ส่วนที่เหลือก็ช่วยเหลือคนอื่น ๆ เท่าที่เป็นไปได้ คนจนเช่นนี้ย่อมไม่เป็นที่รังเกียจของใคร ต่างก็พร้อมจะร่วมมือช่วยเหลือและแม้แต่จะให้โอกาสกัน

การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมจะมองถึงความประพฤติเบื้องต้นของแต่ละคนที่ไม่เบียดเบียนเอาเปรียบผู้อื่น และแบ่งปันส่วนที่เหลือไปยังสมาชิกอื่น ๆ ในชุมชน คุณธรรมอย่างสำคัญสำหรับคนไทยคือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การกระทำเพื่อประโยชน์ผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน กระทำอย่างรอบคอบโดยไม่หวั่นเกรงถึงประโยชน์ของทุกคนที่เกี่ยวข้อง มีน้ำใจยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น การแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์โดยไม่หวังแทน แนะนำหลักการดำเนินชีวิต โดยอาศัยหลักธรรมและประสบการณ์ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ การเสียสละสุขและผลประโยชน์ส่วนตน เพื่อสุขและประโยชน์ส่วนรวม การเสียสละสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์เล็กน้อย เพื่อประโยชน์ที่มากกว่า การสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อช่วยเหลือ และหรือทำประโยชน์ให้แก่บุคคลอื่นหรือสังคม โดยการสละกำลังกาย ทรัพย์สินของสติปัญญา เวลาและความสุขสบายส่วนตัว ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะ โดยส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากความรักและเอื้ออาทรต่อกัน ส่งเสริมความคิดที่จะแจกจ่ายแบ่งปันให้ผู้อื่น ซึ่งจะทำให้ได้เพื่อนและเกิดเป็นวัฒนธรรมที่ดีที่จะช่วยลดความเห็นแก่ตัวและสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในจิตใจ

เมื่อการพัฒนาประเทศเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมย่อมจะต้องพิจารณาผลของการพัฒนาในภาพรวมและผลกระทบในทางลบว่าเป็นอย่างไร จะต้องจัดสรรจัดการให้ผลกระทบนั้นน้อยที่สุด ไม่เพียงแต่มุ่งประโยชน์ส่วนรวมจนละเลยผู้ที่ต้องเสียประโยชน์ไปโดยอ้างว่าเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เช่นนั้นเป็นการเรียกร้องการเสียสละ ไม่ใช่การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นเบื้องต้น ประโยชน์ส่วนรวมนั้นส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งสาธารณะ ซึ่งคนส่วนใหญ่ได้ประโยชน์จากการใช้มัน เมื่อเป็นผู้ใช้ก็ย่อมต้องถือว่ามีความรับผิดชอบในการร่วมดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพดี ไม่ปล่อยปละให้เป็นหน้าที่ของผู้อื่นผู้ใด ดังนั้นทุก ๆ คนจึงมีส่วนในการทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมทั้งสิ้น (ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์, 2558)

เทคนิคการประยุกต์ใช้

จากพระราชดำรัสที่ตรัสไว้ ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปี พ.ศ. 2514 ความว่า “...ใครต่อใครบอกว่า ขอให้เสียสละส่วนตัวเพื่อส่วนรวม อันนี้ฟังจนเบื่อ อาจรำคาญด้วยซ้ำว่า ใครต่อใครมาก็บอกว่าขอให้คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม อาจมานึกในใจว่า ให้ ๆ อยู่เรื่อยแล้วส่วนตัวจะได้อะไร ขอให้คิดว่าคนที่ให้เป็นเพื่อส่วนรมนั้น มิได้ให้ส่วนรวมแต่อย่างเดียว เป็นการให้เพื่อตัวเองสามารถที่จะมีส่วนรวมที่จะอาศัยได้...” (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2559) และพระปฐมบรมราชโองการ “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม” เราสามารถนำหลักการ “ประโยชน์ส่วนรวม” มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงานได้ดังนี้

1. ส่งเสริมการเสียสละอย่างสร้างสรรค์ คือ มองการเสียสละไม่ใช่เป็นการสูญเสีย แต่เป็นการลงทุนเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับส่วนรวม

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ ได้แก่

- 1) การดำเนินธุรกิจแบบยั่งยืนที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน เช่น การลดการใช้พลาสติกในร้านอาหาร
- 2) การจัดการเวลาส่วนตัวและเวลาสำหรับชุมชนอย่างเหมาะสม เช่น การแบ่งเวลาในช่วงสุดสัปดาห์เพื่อสอนหนังสือให้เด็กในพื้นที่ห่างไกล

2. สร้างความสมดุลระหว่างส่วนตัวและส่วนรวม โดยไม่จำเป็นต้องละทิ้งความต้องการส่วนตัว แต่ควรคำนึงถึงผลกระทบต่อส่วนรวม

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ ได้แก่

- 1) การรักษากฎระเบียบจราจร แม้การรอไฟแดงอาจทำให้เสียเวลาเล็กน้อย แต่การที่ทุกคนปฏิบัติตามกฎจราจรช่วยลดอุบัติเหตุและทำให้การเดินทางเป็นไปอย่างราบรื่น
- 2) การแชร์ความรู้ของตนให้กับกลุ่มหรือองค์กร ปัจจุบันแหล่งความรู้สามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น การหวงความรู้ทำให้เกิดความไม่สมดุล การแชร์ต่อส่วนรวมทำให้เกิดแรงขับเคลื่อนที่มีพลังมากกว่าแบบส่วนตัว

3. สร้างความสามัคคีในสังคม นั่นก็เพราะเมื่อส่วนรวมมั่นคง ทุกคนจะมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ ได้แก่

- 1) การสนับสนุนโครงการพัฒนาชุมชน เช่น โครงการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะให้เป็นสวนสาธารณะ
- 2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในครอบครัวหรือองค์กร เช่น การจัดประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อหาวิธีแก้ปัญหาาร่วมกัน

4. เน้นการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน การสร้างสรรค์กิจกรรมหรือโครงการที่ไม่เพียงแก้ปัญหาในปัจจุบัน แต่ยังสร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับอนาคต

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ ได้แก่

- 1) การวางแผนโครงการที่ช่วยฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่าชุมชน
- 2) การสร้างระบบที่ช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของชุมชนในระยะยาว เช่น การจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์เพื่อช่วยเหลือเกษตรกร

ยึดประโยชน์ส่วนรวมแล้วดีอย่างไร

การยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักในชีวิตและการทำงาน เปรียบเสมือนการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับสังคมและตัวเราเอง การให้เพื่อส่วนรวมไม่ใช่แค่การเสียสละ แต่คือการลงทุนที่ส่งผลต่อคุณค่าและความมั่นคงในระยะยาว โดยประโยชน์ที่เกิดจากการยึดมั่นในหลักการนี้ สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนในหลายมิติ ดังนี้

1. สร้างความมั่นคงและยั่งยืนในสังคม

มิติด้านความมั่นคง คือ การเสริมสร้างความปรองดองและความสามัคคี (สุรพล สุยะพรหม และคณะ, 2566) หากเราเปรียบสังคมเป็นต้นไม้ใหญ่ ประโยชน์ส่วนรวมคือรากแก้วที่ยังลึกกลงในผืนดินเพื่อค้ำจุนลำต้นและกิ่งก้าน เมื่อทุกคนร่วมกันปลูกและดูแลต้นไม้ต้นนี้ ย่อมทำให้ต้นไม้ต้นนั้นเจริญงอกงาม ตัวอย่างเช่น การจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส กองทุนนี้ไม่เพียงช่วยคนในยามวิกฤติแต่ยังเป็นแหล่งพลังงานทางเศรษฐกิจที่ช่วยชุมชนในระยะยาว

2. เกิดความร่วมมือและสามัคคี

เมื่อคนในสังคมมองประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง จะทำให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมายเดียว ตัวอย่างเช่น ในโครงการฟื้นฟูพื้นที่ป่าชุมชน ทุกคนต่างร่วมมือกันปลูกต้นไม้ ดูแลป่า และป้องกันการบุกรุก สิ่งนี้ไม่เพียงช่วยฟื้นฟูธรรมชาติ แต่ยังสร้างความสามัคคีในชุมชน เมื่อทำงานสำเร็จ ทุกคนก็สามารถภาคภูมิใจในความร่วมมือที่เกิดขึ้น (สุวัฒน์ ดวงแสนพุด, 2564)

3. เพิ่มความสุขและความภูมิใจในตนเอง

การเสียสละเพื่อส่วนรวม คือ ความสุขที่เกิดจากการให้ถือว่าเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง ความเสียสละดังกล่าวต้องมาจากความยินดีที่จะเสียสละ ไม่ได้มาจากการถูกบีบบังคับจากบุคคลใด ซึ่งเรียกว่า “ความมีจิตสาธารณะ” (มนูญพงศ์ ชัยพันธุ์, 2565) ยิ่งเมื่อเห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ยิ่งทำให้เกิดความภูมิใจในตัวเอง เช่น ครูอาสาที่ใช้เวลาสอนเด็กในชนบท แม้อาจไม่ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินทองแต่การได้เห็นเด็ก ๆ เติบโตและมีอนาคตที่สดใส นับเป็นความสุขที่เงินไม่สามารถซื้อได้

4. สร้างสังคมที่น่าอยู่

การคำนึงถึงส่วนรวมช่วยลดความขัดแย้งและความเห็นแก่ตัว เป็นสิ่งสำคัญต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนและสังคมให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (พิรธร บุญยรัตพันธุ์ และคณะ, 2552) ทำให้สังคมน่าอยู่ (กอบกุล วิศิษฐ์สรศักดิ์, 2560) ตัวอย่างเช่น การรักษาภาวะเบี่ยงประชากรแม้การรอไฟแดงอาจทำให้เสียเวลาเล็กน้อย แต่การที่ทุกคนปฏิบัติตามกฎจราจรช่วยลดอุบัติเหตุและทำให้การเดินทางเป็นไปอย่างราบรื่น นี่คือการเสียสละที่ทำให้สังคมเป็นระเบียบและปลอดภัยยิ่งขึ้น

5. ช่วยส่งเสริมผลประโยชน์ส่วนตัวในทางอ้อม

ประโยชน์ส่วนรวมไม่ได้เป็นการละทิ้งความสุขส่วนตัว (พระมหานิยม อิลวิโส (หาญสิงห์), 2545) แต่คือการสร้างวงจรที่ดีที่ส่งผลกลับมายังตัวเองในอนาคต เช่น การเสียภาษีอย่างถูกต้อง เงินภาษีนี้อาจถูกนำไปพัฒนาโรงพยาบาลหรือถนนที่เราเองก็ได้ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การคิดแบบนี้ช่วยให้เราเข้าใจว่า การให้ส่วนรวมคือการสร้างคุณภาพชีวิตให้ตัวเราเองด้วย

6. เป็นแรงผลักดันในการพัฒนาตนเอง

เมื่อมองประโยชน์ส่วนรวมเป็นเป้าหมาย เราจะมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองเพื่อให้อาจช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างเต็มที่ เกิดความศรัทธาในการอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น (พรณธิภา เอี่ยมสิริปริดา, 2561) ตัวอย่างเช่น บุคลากรทางการแพทย์ที่อุทิศตนเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยในชนบท ต้องฝึกฝนทักษะและความรู้เพื่อให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพที่สุด นี่คือการพัฒนาตนเองเพื่อสร้างประโยชน์ให้ผู้อื่น

7. สร้างความไว้วางใจและภาพลักษณ์ที่ดี

บุคคลที่ยึดประโยชน์ส่วนรวมมักได้รับความไว้วางใจและการยอมรับ (สราลี โรมรัตน์พันธ์, 2561) ตัวอย่างเช่น ผู้นำชุมชนที่มุ่งมั่นทำงานเพื่อคนในพื้นที่อย่างแท้จริง จะได้รับความเคารพและสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน ความไว้วางใจนี้ช่วยให้สามารถดำเนินงานที่ดีต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

8. ลดปัญหาและผลกระทบในระยะยาว

การคำนึงถึงส่วนรวมช่วยลดปัญหาทางสังคมในระยะยาว (United Nations, 2015) เช่น การรณรงค์ลดการใช้พลาสติกแบบครั้งเดียวทิ้ง ช่วยลดขยะและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทุกคนได้รับประโยชน์จากธรรมชาติที่ฟื้นฟูและระบบนิเวศที่สมดุล

กล่าวโดยสรุป การยึดประโยชน์ส่วนรวมคือการสร้างสมดุลระหว่างการให้และการรับ เป็นการเสียสละที่ไม่ได้เป็นเพียงการละทิ้งบางสิ่ง แต่คือการสร้างสิ่งที่มีคุณค่ามากขึ้นทั้งสำหรับตัวเราและสังคม การทำเพื่อส่วนรวมไม่เพียงช่วยให้สังคมเติบโต แต่ยังส่งผลกลับมาเป็นความสุขและความสำเร็จของตัวเราในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ในครั้งนี้คือโมเดล “SAC Principles Model” ซึ่งประกอบด้วย Sustainability (ความยั่งยืน) Accountability (ความรับผิดชอบ) และ Collaboration (ความร่วมมือ) ซึ่งแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 SAC Principles Model

จากแผนภาพที่ 1 “SAC Principles Model” เป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานหรือโครงการต่าง ๆ ที่เน้น “ประโยชน์ส่วนรวม” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โมเดลนี้ช่วยสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาสังคม การรักษาสีงแวดล้อม และความสัมพันธ์ในชุมชนหรือองค์กร โดยแต่ละองค์ประกอบสามารถขยายความได้ดังนี้

1. Sustainability (ความยั่งยืน)

ความยั่งยืน คือ หลักการที่เน้นการสร้างผลลัพธ์ที่ไม่เพียงตอบโจทย์ปัจจุบัน แต่ยังคงไว้ซึ่งประโยชน์สำหรับอนาคต ความยั่งยืนไม่ได้หมายถึงการสร้างเพียงสิ่งที่ดีในวันนี้ แต่คือการวางรากฐานที่มั่นคงเพื่อคนรุ่นถัดไป

การออกแบบกิจกรรมหรือโครงการต้องมองให้ไกลกว่าแค่ผลประโยชน์เฉพาะหน้า เช่น การส่งเสริมการปลูกป่าไม่ใช่เพียงเพื่อความสวยงามของพื้นที่ แต่เป็นการฟื้นฟูระบบนิเวศ สร้างความสมดุลให้สิ่งแวดล้อม และช่วยลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ยกตัวอย่างเช่น ชุมชนแห่งหนึ่งริเริ่มโครงการสร้างเขื่อนกั้นน้ำขนาดเล็ก เพื่อช่วยจัดการน้ำในฤดูแล้งและฤดูฝน โครงการนี้ไม่เพียงช่วยเกษตรกรให้มีน้ำใช้ตลอดปี แต่ยังลดความเสี่ยงจากน้ำท่วมในอนาคต เป็นต้น

ความยั่งยืนเปรียบเสมือนการปลูกต้นไม้ใหญ่ แม้ผลของมันอาจยังไม่ปรากฏในวันนี้ แต่เมื่อเวลาผ่านไป เราจะเห็นว่าต้นไม้ที่ปลูกไว้นั้นให้ร่มเงา ผลไม้ และเป็นที่พักพิงของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ

2. Accountability (ความรับผิดชอบ)

ความรับผิดชอบ หมายถึง การมีจิตสำนึกและความโปร่งใสต่อหน้าที่และผลกระทบจากการกระทำของตนเอง หลักการนี้สำคัญอย่างยิ่งในโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวม เพราะความไว้วางใจของคนในสังคมขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบที่ชัดเจนและตรวจสอบได้

ทุกคนในชุมชนหรือองค์กรควรรู้หน้าที่ของตนเอง และเข้าใจการตัดสินใจหรือการกระทำใด ๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อส่วนรวม เช่น การดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรสาธารณะต้องมีความโปร่งใสในการใช้งบประมาณ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ยกตัวอย่างเช่น ในชุมชนหนึ่งมีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนเพื่อดูแลการบริหารจัดการกองทุนที่จัดตั้งขึ้นสำหรับช่วยเหลือผู้ยากไร้ คณะกรรมการนี้ต้องรายงานการใช้จ่ายต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

ความรับผิดชอบเปรียบเสมือนแสงสว่างในห้องมืด มันช่วยให้ทุกคนมองเห็นสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัว และสามารถเดินไปในทิศทางที่ถูกต้องได้โดยไม่สะดุด

3. Collaboration (ความร่วมมือ)

ความร่วมมือ คือ กุญแจสำคัญในการสร้างความสำเร็จที่ยั่งยืน หลักการนี้มุ่งเน้นให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคล กลุ่มองค์กร และภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีกว่าเมื่อทำงานแยกกัน

ความร่วมมือเริ่มจากการเปิดใจยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และการทำงานร่วมกันบนพื้นฐานของเป้าหมายเดียวกัน เช่น การจัดโครงการฟื้นฟูพื้นที่ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม ต้องอาศัยการ

สนับสนุนจากภาครัฐ การลงแรงจากประชาชน และการสนับสนุนทรัพยากรจากภาคเอกชน ยกตัวอย่างเช่น โครงการพัฒนาสวนสาธารณะชุมชนเกิดจากความร่วมมือของประชาชนที่ร่วมกันปลูกต้นไม้ ภาครัฐที่ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และบริษัทเอกชนที่บริจาคอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

ความร่วมมือเปรียบเหมือนการเล่นดนตรีในวงออร์เคสตรา แต่ละเครื่องดนตรีมีบทบาทของตัวเอง แต่เมื่อเล่นร่วมกันกลับสร้างเสียงเพลงที่ไพเราะและทรงพลัง

บทสรุป

จากการศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้ หลักการทรงงานข้อที่ 11: ประโยชน์ส่วนรวม สรุปได้ว่า หลักการนี้สะท้อนถึงคุณค่าจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมที่ลึกซึ้ง โดยมุ่งเน้นให้บุคคลและองค์กรคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ผ่านการเสียสละและสร้างสมดุลระหว่างประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวม หลักการนี้ถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นให้เกิดความร่วมมือ ความสามัคคี และความรับผิดชอบต่อร่วมกันในสังคม การประยุกต์ใช้หลักการนี้ไม่เพียงช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความร่วมมือในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชน ไปจนถึงระดับประเทศ แต่ยังช่วยสร้างความไว้วางใจ ความภูมิใจในตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หลักการดังกล่าวจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสังคมที่มั่นคงและมีความสุขอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาที่คำนึงถึงทุกภาคส่วนและความสมดุลในระยะยาว ทั้งนี้ “ประโยชน์ส่วนรวม” ไม่ได้เป็นเพียงการเสียสละ แต่เป็นการลงทุนเพื่อความสุขร่วมกันในสังคม ซึ่งสะท้อนกลับมายังผู้เสียสละเองในลักษณะของคุณภาพชีวิตที่ดีและความยั่งยืนในอนาคต ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนในโลกควรจะร่วมมือกันในทุกสังคม

บรรณานุกรม

- กอบกุล วิศิษฐ์สรศักดิ์. (2560). การจัดการความขัดแย้งในงานพัฒนาชุมชน. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ)*, 10(3), 1687-1700.
- ชัยญานุช โมราศิลป์ และทักษญา สง่าโยธิน. (2559). แนวทางการน้อมนำหลักการทรงงานของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช บรมนาถบพิตร ไปใช้ในการปฏิบัติงานของ องค์กรธุรกิจ. *Humanities, Social Sciences and arts*, 12(1), 710-735.
- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2558). หลักคุณภาพในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับปรัชญาหลังนวยุค: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. สาขาปรัชญาและ จริยศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ณรงค์วรรณ บุญมา. (2562). วิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบไทยตาม แนวคิดทฤษฎีสัญญาประชาคม. *งานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 11 มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม .
- พจนา มาโนช. (2567). หลักธรรมาภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. *วารสารสถาบันพอดี*, 1(1), 1-10.
- พรรณธิดา เอี่ยมศิริปรีดา. (2561). แนวคิดและทฤษฎีในการศึกษาแรงจูงใจอาสาเพื่อการส่งเสริมการเป็น พลเมืองใส่ใจสังคม. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 13(37), 1-16.
- พระมหานิยม อธิวิโส (หาญสิงห์). (2545). การเปรียบเทียบแนวความคิดเรื่องความสุขในทฤษฎี จริยศาสตร์ของจอห์น สจ๊วต มิลล์ กับพุทธจริยศาสตร์. *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พีรธร บุญยรัตน์และคณะ. (2552). *การจัดการความขัดแย้งกับการทำงานในชุมชน*. พิษณุโลก : ทิพย์เสนาการพิมพ์.
- ไพศาล เครือแสง. (2561). จริยธรรมทางการปกครองในทัศนะนักปรัชญา. *วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษา*, 2(2), 28-31.
- มนูญพงศ์ ชัยพันธุ์. (2565). จิตสาธารณะกับวิถีชีวิตของบุคคลในยุคศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 8(2), 424-435.
- เมธา หริมเทพาธิป และรวีช ตาแก้ว. (2566). สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. *วารสารพุทธมคค์*, 8(1), 54-65.
- เมธา หริมเทพาธิป. (2561). การมีส่วนร่วมในมุมมองหลังนวยุค. *รมยสาร*, 16(3), 63-77.
- วิเศษ แสงกาญจนวนิช. (2567). การทำดีตามหลักประโยชน์นิยม. *วารสารวิจัยธรรมศึกษา*. 7(1), 207-214.
- สรลีย์ โรมรัตนพันธ์. (2561). ความไว้วางใจ คุณภาพการให้บริการ การรับรู้คุณค่า และภาพลักษณ์ ส่งผลต่อ ความพึงพอใจ และการกลับมาใช้บริการซ้ำของสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศ. *การค้นคว้า อีสารบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.).

(2559). *หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.

สุรพล สุยะพรหม และคณะ. (2566). การขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของชุมชนในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 7(6), 73-85.

สุวัฒน์ ดวงแสนพุด. (2564). การจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาป่าชุมชนภูบอบ บ้านวังน้ำออก ตำบลพระพุทธรบาท อำเภอสรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 15(1), 93-107.

Bentham Jeremy. (2007). *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*. Oxford : Dover Philosophical Classics.

Koven, S.G. (2015). *Public Sector Ethics: Theory and Applications*. London : CRC Press.

MacIntyre, A. (1996). *A Short History of Ethics*. New York : Macmillan Publishing Company.

Martinez, J.M. and Richardson, W.D. (2008). *Administrative Ethics in the Twenty-first Century*. New York : Peter Lang Publishing, Inc.

Mill, J.S. (1951). *Utilitarianism, Liberty and Representative Government*. New York : E.P. Dutton and Company Inc.

United Nations. (2015). *Youth population trends and sustainable development*. New York : United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division.
